

Ruotsalaisia ploomurahoja etsitään ympäri maailmaa

Rahan merkitys on nyky maailmassa korvaamaton. On vaikea kuvitella elämää ilman rahaa.

Mitä raha itseasiassa on?

Se on vain pala painettua paperia tai pyöreä leimattu metallinpala.

Kolikon sisältämä metallimäärä ei useinkaan vastaa arvoltaan rahan todellista ostoarvoa.

Toisin oli 1600- ja 1700-luvulla Ruotsi-Suomessa. Silloin oli käytössä kuparilaatoista valmistettuja ploomurahoja eli neljörahoja. Ploomuratat painoivat jopa monta kiloa. Niiden läpimitta oli usein yli kymmenen senttimetriä. Nii-
t lyötiin seitsemän hallitsijan aikana vuosina 1644-1768.

Suurin ploomu oli 10 hopeataalarin arvoinen neljöraha, joka painoi 19,7 kiloa. Se oli kooltaan maailman suurin raha; 30 x 70 senttimetriä. Tätä rahaa lienee maailmassa jäljellä vain muutama kappale. Arvoltaan ploomu vastasi 640 pyöreätä kuparirahaa, joten säästö syntyi rahan tekovaiheessa eli leimauksessa.

Mutta moisen rahan kanniskelu ei ollut helppoa. Siksi siirryttiin varsin nopeasti pienempiin ploomurahoihin. Kymmenen taalarin ploomurahoja lyötiin vain vuonna 1644. Vuodesta 1649 lyötiin neljän, kahden ja yhden taalarin rahoja. Puolen taalarin raha tuli kuvaan mukaan 1681. Kahdeksan, viiden ja kolmen taalarin ploomut olivat erittäin harvinaisia. Niitä ei ole löytynyt Suomesta.

Ploomurahoissa paljon kuparia

Neljörahoja ruvettiin valmistamaan Ruotsissa, koska maan ku-

parintuotanto oli runsas. Samalla haluttiin vähentää rahanlyön-
nön kustannuksia ja helpottaa rahojen kuljetusta. Ploomuratat tehtiin suuriksi, koska niiden arvo vastasi kuparin hintaa leimaushetkellä.

Nelikulmaiseen kuparilevyy-
n lyötiin tavallisesti viisi leimaa. Keskileima ilmoitti rahan arvon, esimerkiksi 2 DALER (2 taalaria). Lisäksi leimassa oli merkintä SIL-FMYNT ja alimmaisena rahapa-
jan merkki. Yleisin oli kaksi nuol-
ta ristissä. Se oli Avestan rahapa-
jan merkki.

Neljä reunaleimaa ilmoitti lyön-
tivuoden ja hallitsevan kuninkaan
tunnuksen. Esimerkiksi Fredrik I:n
aikana lyödyissä rahoissa oli
kirjaimet FR. Niiden yläpuolella
oli kruunu, ja alimmaisena lei-
massa oli vuosiluku.

Inflaatio alensi ploomurahojen
painoa ja pienensi kokoa. Yksi
taalari painoi vuoteen 1660 asti
1,810 grammaa, vuosina
1709-1715 paino oli 1,130 gram-
maa. Sen jälkeen paino putosi
760 grammaan.

Ploomuratat tutkitaan

Tunnettu ruotsalainen numis-
maatikko johtaja Bertel Tin-
gström Upsalasta tutkii par-
haillaan ruotsalaisia ploomurahoja.
Hän tekee työn perusteellisesti,
sillä tarkoituksena on luetteloida
kaikki maailmassa jäljellä olevat
ploomuratat.

Tingströmillä on urau uurtavas-
sa työssään apuna tietokone ja
sen suomat nykyaikaiset tilastoin-
timenetelmät. Tutkimus valmistuu
ensi vuonna. Silloin Tingströmillä
on selvillä tarkat tiedot ploomura-
hoista, niiden vuosiluvuista, ar-
vosta ja kulloisistakin hallitsijois-
ta.

Suomen päivälehdissä on jul-
kaistu monia vetoomuksia yksi-
tyisten omistamien ploomurahojen
saamiseksi mukaan tutkimustyö-
hön. Museoista on vasta osaksi
saatu tiedot. Yksityisillä on vielä
paljon ilmoittamatta jääneitä
ploomurahoja. Suomessa pitäisi olla lä-
hes 3000 ploomurahaa.

Keräilijä Gustaf Stan-
derts kjöld-Nordenstam
on eläkepäivinä suostunut avus-
tamaan vanhaa tuttavuansa Ber-
tel Tingströmiä. Hän vastaanottaa
vielen marraskuussa kaikkien yksi-
tyisten keräilijöiden ilmoitukset
omistamistaan ploomurahoista.

Tiedot käsitellään täysin
luottamuksellisesti. Tingström on
laatinut lomakkeen, jota lähete-
tään yksi jokaista ploomuraho-
kohti ilmoittajalle. Lomake on helppo
täyttää rastittamalla sopivat vai-
htoehdot, vakuutti Gustaf Stan-
derts kjöld-Nordenstam.

Kun saan täytettyä lomak-
keen takaisin, merkitseen tiedot
Tingströmille menevään mappiin.
Omistajatiedot säilyvät minulla.
Tietokoneajan jälkeen saan Ruot-
sista tarkat tilastotiedot ploomura-
hoista. Sen jälkeen voit lähettää
rahojen ilmoittajille tiedon siitä,

Ploomuratat ylhäältä suurusjärjestyksessä, neljän taalarin raha on Fredrik I:n hallituskaudelta vuodelta 1743, kahden taalarin on vuodelta 1743 (alla), yhden taalarin ploomu vuodelta 1716 on Kaarle XII:n ajalta (keskellä), ja pienehkö puolen taalarin ploomu on vuodelta 1740 Fredrik I:n ajalta. Vasemmassa reunassa nykyaikaisia metallirahoja.

paljonko kyseessä olevia ploomurahoja on maailmassa.

Kalastajilla on ollut luulta-
vasti runsaasti ploomurahoja. Rannik-
kokaupungeista, joissa kaupun-
käynti Ruotsin kanssa on ollut
viikasta, löytynee vielä ploomurahoja.
Kaikkialta maailmasta on tavattu
ploomurahoja. Pohjoismaiden ulko-
puolella niitä on eniten Pohjois-
Saksan satamakaupungeissa.

Tämä on hyvin mielenkiin-
toista työtä. On ikävää, että yksi-
tyiset aristelevat ilmoituksen teke-
mistä. Tutkimukseen olisi tärkeää

saada tiedot kaikista ploomura-
hoista Tingströmille. Saan päivit-
tään useita soittoja, mutta vielä
on ploomurahoja kateissa, kertoi Gustaf
Stranderts kjöld-Nordenstam.

Ploomurahoja on vuosisatojen aikana
sulatettu paljon. Kuparin hinnan-
nousu on houkuttanut sulattamaan
kuparin käyttökelpoisempaan
muotoon. Eniten sulatettiin Kaarle
XII:n aikana löytyviä ploomurahoja,
siksi niitä on vähän jäljellä.

Satakunnassa vähän ploomurahoja

Satakunnan Museossa on 36
ploomurahaa. Osa on hyväkuntoi-
sia, mutta joukossa on myös pala-
sia. Omistaja on tarvinnut kuparia
muuhun tarkoitukseen ja on
kylmästi leikannut rahalevystä
osan pois. Myös leimattaansa on
ploomurahoja nurkkaa leikattu painon
vähentämiseksi.

Ploutukokoelmamme on kes-
kimääräistä edustavampi. Monis-
sa vastaavissa museoissa ei ole
montakaan ploomurahaa. Lisäksi mei-
dän kokoelmamme on hyväkuntoi-
nen, sanoi amanuenssi J o u k o
R ä t y Satakunnan Museosta.

Satakunnasta ei ole ploomurahoja
löydetty maaläytöinä. Kaikki
maasta löytyneet rahat kuuluvat
muinaismuistolain mukaan valtiol-
le. Löytöjä saa aina kohtuullisen
rahallisen korvauksen löydöstään.

Yksityisillä henkilöillä voi
Satakunnassa olla ploomurahoja.
Ne lienevät lähinnä rahankeräilijö-
illä, sillä antiikkiliikkeistä ja ra-
hahuutokaupoista on ploomurahoja
voimut ostan, jatkoi Rätty.

Ploomurahoja on toivottu ot-
tavan yhteyttä Gustaf Standert-
skjöld-Nordenstamiin, osoite on
Hietalahdenkatu 2 C, 00180 Hel-
sinki 18 tai puhelin 90-604030.

Ploomurahojen koko vaihteli kuparin arvon mukaan. Kuvassa on kaksi erikokoista kahden taalarin ploomurahaa. Vasemmanpuoleinen on vuodelta 1712, ja se on lyöty Kaarle XII:n hallitusajaksi. Rahan reuna-

leimoissa on seuraava merkintä: CAROLUS XII D.G. SVE. GOT. WÄN. REX. Ploomu on selvästi punertava, se sisältää lii-
hes puhdasta kuparia. Oikealla on 'tavanomainen' ploomu Fredrik I:n ajalta 1743.

800mk - 3000 mk
Fredu

SVENSKA PLÅTMYNT 1644–1768
RUOTSALAISET PLOOTURAHAT 1644–1768
SWEDISH PLATE MONEY 1644–1768

Antalet till våra dagar bevarade exemplar
Meidän päiviimme säilyneiden rahojen lukumäärä
The number of to our days preserved coins

*2 daler s.m. 1710. Kungl. Myntkabinettet, Stockholm.
Foto: Nils Lagergren, ATA.*

Lähetän ohessa tulokset vuosina 1979–1982 tehdystä koko maailman kattaneesta ruotsalaisten ploatura-
hojen esiintymistä koskevasta tutki-
muksesta. Ilmoitettujen ploatura-
hojen nettolukumäärä kohoaa kaik-
kiaan 10 465 kappaleeseen. Muuta-
maa sataa ploatua on ollut mahdo-
tonta määrittää yksiselitteisesti,
minkä vuoksi ne on täytynyt jättää
pois tutkimuksesta. Seuraavilla si-
vuilla on ilmoitettu tutkimuksen ta-
voittamien ploatura-
hojen lukumää-
rää kutakin hallitsijaa, nimellisarvoa
ja vuosilukua kohti, kuten ve-
toomuksessa tutkimukseen osallis-
tumisesta luvattiin. Muut tutkimuk-
sen yhteydessä esiin tulleet seikat,
kuten esimerkiksi maakohtainen ja-
kautuminen, löytöjen koostumuk-
set vastaleimaukset, arvonkorotus,
Ruotsin sekä Suomen väliset erot
esiintymisen suhteen jne. julkais-
taan myöhemmin kirjan muodossa.

Kiitän kaikkia, jotka ovat auliisti
antaneet tiedot omistamistaan
ploatura-
hoista ja levittäneet tietoa
tutkimuksestani. Erityisesti kiitän
Kuninkaallista rahakammiota Tuk-
holmassa sekä Kansallismuseon ra-
hakammiota Helsingissä. Molem-
mat laitokset ovat merkittävästi aut-
taneet tietojen keräämisessä julkis-
ten kokoelmien ploatura-
hoista niin
kotimaisissa kuin ulkomaisissa ko-
koelmissa kautta maailman. Oso-
itan kiitokseni myös Gustaf Stan-
dertskjöld-Nordenstamille, Helsin-
ki, joka on ottanut yhteyden lukui-
siin yksityishenkilöihin eri puolilla
Suomea. Lopuksi esitän kiitokseni
Vakuutusosakeyhtiö Skandialle
(Försäkrings A/B Skandia), joka on
helpottanut tutkimustyötäni hoita-
malla kerättyjen tietojen automaat-
tisen käsittelyn. Ilman automaattis-
ta tietojenkäsittelyä ei olisi ollut
mahdollista valaista aineistoa niin

monesta näkökulmasta kuin nyt on
tapahtunut.

Vaikka tutkimus tällä hetkellä voi-
daankin katsoa päättyneeksi, olen
edelleen kiinnostunut saamaan
tietoja ploatura-
hoista, joita ei aika-
isemmin ole ilmoitettu. Pyyntö kos-
kee kuitenkin vain niitä omistajia,
joilla k. o. ploaturahat ovat olleet
tutkimuksen peruspäivänä 25. hel-
mikuuta 1979. Nyt päättynyttä tut-
kimusta voidaan hyvin täydentää
uusilla ploaturahailmoituksilla. Täl-
lä tavoin tulos muodostuu entistä
edustavammaksi Ruotsin ja Suo-
men yhteisen rahahistorian tämän
vaiheen osalta.

Upsalassa, elokuussa 1982
Bertel Tingström
Box 8032
S-750 08 Uppsala
Ruotsi

MYNTORT/RAHAPAJA/MINT AVESTA

Myntordning/Raha-asetus/Coin Act 26/1 1644

År

Year

Vuosi

10 daler

1644

7

Kristina

1645

1

Myntordningar 19/4 1649, 7/3 1660, 17/11 1660, 27/10 1666, 20/2 1674, 29/3 1681

År

8 daler

4 daler

2 daler

1 daler

1/2 daler

1649

–

2

9

13

–

Kristina

1650

–

–

1

42

–

1651

–

–

4

2

–

1652

4

5

2

8

–

1653

4

4

9

28

–

1654

–

–

7

18

–

Kristina

1655

–

–

–

8

–

Karl X Gustav

1656

4

4

–

19

–

1657

5

1

1

17

–

1658

4

2

3

16

–

1659

24

–

2

13

–

1660

–

–

–

4

–

Karl X Gustav

1660

16

–

2

3

–

Karl XI

1661

2

–

1

23

–

1662

14

–

–

18

–

1663

7

2

4

10

–

1664

–

–

1

3

–

1667

–

–

2

3

–

1668

–

–

1

2

–

1669

–

–

3

1

–

1672

–

–

4

2

–

1673

5 daler

3 daler

9

4

–

1674

6

6

42

4

–

1675

–

–

33

4

–

1676

–

–

46

33

–

1677

–

–

12

6

–

1678

–

–

7

6

–

1679

–

–

11

5

–

1680

8 daler

–

10

8

–

1681

4

–

7

2

11

1682

1

–

20

–

12

1683

–

–

20

1

4

1684

–

–

14

2

–

1685

–

–

9

2

3

1686

–

–

15

1

3

1687

–

–

1

–

3

1689

–

–

13

5

2

1690

–

–

5

5

1

1691

–

–

5

6

1

MYNTORT AVESTA

Myntordningar 3/12 1709, 17/5 1715

År	4 daler	2 daler	1 daler	<u>1/2 daler</u>	
1710	–	104	76	134	Karl XII
1711	–	136	47	63	
1712	–	85	36	40	
1713	–	79	17	36	
1714	–	16	10	7	
1715	–	25	221	87	
1716	23	99	203	101	
1717	50	115	16	42	
1718	17	49	23	41	Karl XII
1719	58	108	35	100	Ulrika Eleonora
1720	52	69	31	58	Ulrika Eleonora
1720	32	55	17	24	Fredrik I
1721	72	80	43	48	
1722	61	50	56	48	
1723	76	41	36	49	
1724	69	31	37	42	
1725	52	27	28	40	
1726	57	42	35	60	
1727	68	45	38	58	
1728	97	44	54	46	
1729	103	53	48	60	
1730	55	60	41	55	
1731	73	49	52	49	
1732	43	33	27	29	
1733	65	28	24	38	
1734	73	49	36	37	
1735	84	60	39	52	
1736	42	40	45	53	
1737	51	24	22	10	
1738	40	25	20	24	
1739	46	31	34	38	
1740	56	18	48	34	
1741	50	26	38	53	
1742	20	104	46	67	
1743	56	40	63	65	
1744	47	25	46	50	
1745	39	30	75	58	
1746	33	21	92	61	
1747	–	44	177	97	
1748	–	40	102	49	
1749	–	48	16	52	
<u>1750</u>	–	31	12	<u>56</u>	<u>Fredrik I</u>
1751	–	21	20	52	Adolf Fredrik
1752	–	7	19	64	
1753	33	27	44	35	
1754	18	19	29	60	
1755	9	9	28	9	
1756	11	40	43	73	
1757	15	9	45	33	
1758	10	14	68	46	
1759	1	6	33	25	
1760		1			
1768	1		1	1	

MYNTORT KENGIS

Myntordning 29/2 1674

År	2 daler	1 daler
1675	1	2
1693	1	
1700	2	
1701	3	
1702		1

MYNTORT STOCKHOLM

Myntordning 3/12 1709

År	2 daler	1 daler			
1714	39	–	Samtliga är	Kaikki ovat	All are
1715	12	33	tillverkade av	valmistetut	made from
1716	18	–	kanonmetall	kanuunametalista	gun metal

MYNTORT LJUSNEDAL

Myntordning 17/5 1715

År	2 daler	1 daler	1/2 daler
1746	1	20	20
1748		14	3
1753		7	3

MYNTORT HUSÅ

Myntordning 17/5 1715

År	1 daler	1/2 daler	Gustafsbergbolaget	Gustafsberg Co
1748	37	45	Märke i mittstämpeln G Keskileimassa merkki G	Mark in center stamp G

MYNTORT SEMLAN

Myntordning 17/5 1715

År	1 daler	1/2 daler	Gustafsbergbolaget	Gustafsberg Co
1752	36	11	Märke i mittstämpeln G Keskileimassa merkki G	Mark in center stamp G
1752	6	2	Carlbergbolaget Märke i mittstämpel C Keskileimassa merkki C	Carlberg Co Mark in center stamp C